

DE KRACHT VAN JE GEMEENTE
IDEEËN VOOR EEN KRACHTDADIG LOKAAL
MILIEU- EN NATUURBELEID



I. INLEIDING

I.1. Inhoudstafel

I. Inleiding	1
I.1. Inhoudstafel.....	1
I.2. Colofon.....	2
I.3. Voorwoord	3
I.4. Hoe ga je met dit voorbeeldenboek aan de slag	4
I.5. Wijzigingen in het toekomstig beleidskader voor lokale overheden	5
I.6. Krachtlijnen voor een vooruitstrevend lokaal milieubeleid	7
II. Thema Ruimte	11
II.1. Inbreiden om open ruimte te sparen	12
II.2. Van duurzaam bouwen naar duurzame stedenbouw	14
II.3. Groene en blauwe RUP's	16
II.4. Groen voor iedereen	18
II.5. Een gemeentelijk grondbeleid	20
II.6. Een mobiliteitsplan voor de gemeente	22
II.7. Inrichten van straten.....	24
II.8. Werk aan een positief trage wegenbeleid	26
III. Thema Water	28
III.1. Wateroverlast voorkomen	29
III.2. Afvalwater aansluiten, regenwater afkoppelen.....	31
III.3. Erosie	33
III.4. Doe het zonder	35
IV. Thema Natuur & Biodiversiteit	37
IV.1. Onderteken een Charter voor Biodiversiteit.....	38
IV.2. Een natuurgebied in jouw gemeente	40
IV.3. Adopteer een soort.....	42
IV.4. Beestige Bermen	44
IV.5. Aandacht voor natuur in landbouwgebied	46
IV.6. Natuurlijke tuinen.....	48
IV.7. Avontuurlijk speelgroen.....	50
IV.8. Draag zorg voor de bomen	52
IV.9. Plant eens een bos	54
IV.10. Geïntegreerd Kustzonebeheer	57

V. Thema Klimaat en Energie	59
V.1. Onderteken de Covenant of Mayors	60
V.2. Stimuleer energierenovatie	62
V.3. Energievriendelijke sociale huisvesting	64
V.4. Energiebesparing.....	66
V.5. Groene stroom	68
V.6. Lokale opwekking van energie.....	70
V.7. Kies voor een gemeentelijk windturbinebeleid	72
VI. Thema Duurzaam productgebruik	74
VI.1. Aankoop van duurzame producten	75
VI.2. Kies voor een preventief afvalbeleid	77
VI.3. Samengebruik van materialen	79
VI.4. Stimuleer duurzame voeding	81
VI.5. Ecologische buurttuinieren	83
VI.6. Autodelen stimuleren loont.....	85

I.2. Colofon

Deze bundel is een uitgave van het verenigingssteunpunt Tandem en kwam tot stand in een samenwerking van Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt, Velt, Vereniging voor Bos in Vlaanderen en Trage Wegen.

Met steun van de Vlaamse Overheid.

Publicatie december 2011.

I.3. Voorwoord

Zuivere lucht in de wijk, proper water in de beek, natuur in de buurt, een speelbos op fietsafstand,... Ook in het kleine en dichtbevolkte Vlaanderen kan een ambitieus gemeentelijk milieubeleid het verschil maken. Maar al te vaak denkt men dat een gemeente weinig greep heeft op de 'grote' milieuproblemen zoals klimaatverandering, de achteruitgang van de biodiversiteit of het teveel aan fijn stof in de lucht. Dat is helemaal niet het geval.

Uiteraard kan een gemeente mondiale milieuproblemen niet alleen oplossen, maar steden en gemeenten blijven wel een cruciaal bestuursniveau als het op milieu en natuur aankomt. Gemeenten staan dicht bij hun inwoners en hebben de beste terreinkennis. Elke gemeente heeft belangrijke bevoegdheden op vlak van natuur en bos, verkeer, ruimtelijke ordening, energiebesparing,... En elke gemeente kan die bevoegdheden inzetten om te investeren in leefbare, verkeersluwe en groene steden en gemeenten, waar het aangenaam wonen en leven is.

In deze bundel vindt u 35 voorstellen van initiatieven, projecten, campagnes, acties, ... die door een lokaal beleid kunnen worden uitgevoerd. We zijn verheugd dat we bij bijna alle fiches er zijn in geslaagd zijn om bestaand goed voorbeeld van een Vlaamse gemeente te vermelden. Hiermee getuigen de Vlaamse gemeenten van hun inzet om de dagelijkse groeiende milieuproblemen een halt toe te roepen.

We zien dat in vele gemeenten het lokale milieu-, natuur- en duurzaamheidsbeleid de kinderschoenen is ontgroeid. We betreuren echter dat dit argument wordt gebruikt om de meerwaarde van de verderzetting van de samenwerkingsovereenkomst natuur en milieu tussen de Vlaamse Overheid en de lokale overheden in vraag te stellen. In nog vele gemeenten zijn nog steeds extra stimulansen nodig voor een milieu- en natuurvriendelijker beleid.

Eind vorig jaar nam de Vlaamse regering de beslissing om de financiering van Tandem na 2011 stop te zetten. Hiermee komt een einde aan het steunpunt waarin een keur van gewestelijke milieuverenigingen de krachten bundelen en kwalitatief materiaal uitwerken in de vorm van projectmodellen, brochures met voorbeelden, Medewerkers van de diverse verenigingen reisden van De Panne tot Maasmechelen om ambtenaren, schepenen, vrijwilligers en inwoners te inspireren, informeren en adviseren.

Hierdoor heeft u met deze bundel het laatste wapenfeit van Tandem in handen. Wij hopen dat we u hiermee als vrijwilliger bij een lokale vereniging, lid van de milieuraad, ambtenaar of lokale politicus voldoende materiaal geven om de komende jaren het beleid in uw gemeente verder te inspireren en te onderbouwen richting een biodiversie, klimaatneutraal en duurzamer beleid.

We wensen u veel succes,

Stefaan Claeys, projectcoördinator Tandem

1 december 2011

I.4. Hoe ga je met dit voorbeeldenboek aan de slag

Dit voorbeeldenboek is voor iedereen die zich graag wil inzetten voor een vooruitstrevend lokaal milieubeleid. Dus zowel als lokale politicus, milieu- of duurzaamheidsambtenaar, vrijwilliger bij een lokale natuur- en milieuvereniging of lid van de milieuraad kun je hier mee aan de slag.

Het voorbeeldenboek bestaat uit een inleidend gedeelte en projectenfiches geclusterd in 5 thema's. In het inleidend gedeelte vind je het ruimer kader en de uitdagingen voor het toekomstig lokaal natuur- en milieubeleid.

De 5 thema's zijn ruimte, water, natuur en biodiversiteit, klimaat en energie en duurzaam productgebruik. Iedere fiche is opgebouwd met hetzelfde stramien: '*voorstel verkiezingsprogramma*', '*huidige situatie*', '*wat kan de gemeente doen*', '*acties*', '*wat levert dit onze gemeente op*', '*deze gemeente doet het zo*' en '*meer info*'.

Als vrijwilliger bij een lokaal natuur- en milieuvereniging kun je dit voorbeeldenboek gebruiken om goed onderbouwde voorstellen te formuleren naar het lokale beleid. Bij iedere fiche vind je onder de titel '*huidige situatie*' een probleemstelling en ruimer kader van het project, onder '*wat kan de gemeente doen*' meer informatie over in welke mate een gemeente bevoegdheid heeft om het probleem aan te pakken, en onder '*voorstellen voor acties*' een overzicht van de stappen die diverse partners moeten ondernemen om het project ten uitvoer te brengen. Al deze info per fiche geeft je als vrijwilliger voldoende materiaal in handen om – al dan niet in aanloop naar de verkiezingen – via jullie website, tijdschrift of een georganiseerd debat in dialoog te treden met de opkomende politici over het gewenste toekomstige lokale natuur- en milieubeleid.

Als lid van de milieuraad kun je op basis van dit voorbeeldenboek het voorbije beleid van jouw stad of gemeente evalueren en een voorstel formuleren over het gewenste toekomstig beleid. Hoeveel van de projecten uit het voorbeeldenboek werden reeds uitgevoerd, en welke projecten wil de gemeenten graag in de toekomst gerealiseerd zien?

Als lokale ambtenaar vind je in deze bundel bij iedere fiche een verwijzing naar bestaande voorbeelden om bij ten rade te gaan. Met behulp van de verwijzingen bij '*meer info*' kun je snel aan de slag om het project ook in jouw gemeente uit te voeren.

Als lokale politicus vind je in dit voorbeeldenboek bij iedere fiche onder '*wat levert het mijn gemeente op*' een overzicht van de belangrijkste voordelen die een project jouw gemeente oplevert. Onder '*voorstel tekst memorandum*' vind je een voorstel van tekst die je kunt opnemen in het programma van jouw partij.

I.5. Wijzigingen in het toekomstig beleidskader voor lokale overheden

Het voorbije jaar heeft de Vlaamse Overheid een aantal beslissingen genomen die een impact kunnen hebben op het toekomstige lokale beleid inzake natuur- en milieu. Zowel als ambtenaar, lokale politicus, lid van de milieuraad en/of als lokale natuur- of milieuvrijwilliger is het belangrijk op de hoogte te zijn van dit kader zodat je een accuraat en onderbouwd advies kunt formuleren voor het toekomstig beleid in jouw stad en gemeente.

Op 25 juni 2010 keurde de Vlaamse Regering het "Besluit betreffende de beleids- en beheerscyclus van de gemeenten, de provincies en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn" definitief goed. Dit besluit bevat een reeks regels voor het meerjarenplan, het budget, de boekhouding en de jaarrekening van de lokale besturen en provincies, en is erg ingrijpend voor de wijze waarop gemeenten hun beleid voorbereiden, budgetteren, uitvoeren, opvolgen en evalueren. Niet alleen de financiële aspecten van de beleidsvoering zijn er in opgenomen, maar ook de regels voor de inhoudelijke planning (beleidsdoelstellingen, actieplannen, acties...), uitvoering en evaluatie werden erin vastgelegd. Het besluit treedt in principe op 1 januari 2014 in werking. In 2011 zijn een 20-tal gemeenten en OCMW's, als wijze van test en onder begeleiding van de Vlaamse Overheid hier al mee van start gegaan. In 2012 en 2013 stappen nog een aantal bijkomende lokale besturen vervoegd in de beleids- en beheercyclus in.

Oktober 2010 beslist minister Schauvlieghe de samenwerking met de milieubeweging inzake het steunpunt **Tandem** te laten uitdoven. Tandem werd in 2003 op vraag van de Vlaamse Overheid opgericht, met als doel de kennis en knowhow van de milieubeweging in te zetten om de lokale samenwerking rond duurzaam lokaal milieubeleid te stimuleren. Tevens in 2003 sloot de Vlaamse Overheid een contract af met het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling voor de oprichting van het **Steunpunt Lokale Agenda 21**, met als doel de lokale besturen te ondersteunen in hun beleid te verduurzamen. Eind 2009 werd beslist om dit secretariaat binnen het steunpunt van Tandem te integreren. Door de beslissing om Tandem stop te zetten komt er ook een einde aan de werking van het Steunpunt Lokale Agenda 21.

April 2011 bevestigde de Vlaamse Regering het "**Planlastendecreet**". Dit treedt eveneens in werking begin 2014. Dit planlastendecreet moet ervoor zorgen dat de lokale besturen geen veelvoud aan sectorale beleidsplannen meer moeten indienen, maar alle plannen bundelen in aan een strategisch meerjarenplan voor de komende beleidscyclus. De Vlaamse Overheid zal de komende maanden 14 bestaande decreten, waaronder het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake het milieubeleid, aanpassen aan dit nieuwe kader.

De Vlaamse Overheid zal op 30 oktober 2012, na de lokale verkiezingen van 14 oktober dus, de Vlaamse beleidsprioriteiten en de bijbehorende subsidieregelingen voor de komende lokale beleidscyclus bekend bekend maken. Ieder lokaal bestuur zal vervolgens tot 15 januari 2014 tijd hebben om zijn strategisch meerjarenplan in te dienen.

Eveneens op 8 april 2011 keurde de Vlaamse Regering het **witboek "Interne staatshervorming van de Vlaamse regering"** goed. Dit witboek is de eerste stap in de implementatie van de interne staatshervorming, en geeft de krachtlijnen aan om te komen tot een betere taakverdeling tussen de overheidsstructuren binnen Vlaanderen. Concreet wil men via de interne staatshervorming de bestuurskracht van (kleinere) versterken, de bestuurlijke verrommeling op intermediair niveau inbeperken, de verkokering van het Vlaams beleid ongedaan maken en teveel detailsturing en controle van de Vlaamse Overheid beperken. Het Witboek formuleert hiertoe uitvoeringslijnen en concrete doorbraken.

In het witboek staat, tot grote verrassing van diverse partijen bij de bekendmaking, de krachtlijn om de **samenwerkingsovereenkomst Leefmilieu**, die loopt tot en met

2013, niet te verlengen. De 25 miljoen euro wordt deels herbestemd naar rioleringen (gemeentelijk aandeel van het geld) en deels naar handhaving vanuit het Vlaams gewest in plaats van vanuit gemeenten. Deze beslissing kan voor diverse gemeenten een impact hebben op de financiering van de MINA-werkers en de tewerkstelling van de duurzaamheidsambtenaar. De krachtlijn kwam echter niet tot stand in samenspraak met de doelgroep (VVSG) en andere betrokken actoren. Momenteel is er nog steeds overleg gaande om alternatieve scenario's voor het voortbestaan van de samenwerkingsovereenkomst te bekijken.

Een laatste – en recente – bedreiging voor het lokale milieubeleid zijn de mogelijke financiële consequenties van de **vereffening van de gemeentelijke holding en de dreigende financiële crisis**. Deze slechtere financiële situatie heeft, naast de dreigende stopzetting van de samenwerkingsovereenkomst, mogelijk een negatieve invloed op het budget voor natuur- en milieuprojecten. Het zal er in veel gemeenten op aankomen om de prioritaire projecten af te bakenen, en op zoek gaan naar deze projecten die zoveel mogelijk op het kruispunt liggen van diverse beleidsdomeinen en indien zelfs mogelijk financiële winst opleveren.

Meer info:

- <http://binnenland.vlaanderen.be/bbc>
- <http://www.tandemweb.be>
- <http://www.sla21.be>
- <http://www.bestuurszaken.be/planlasten-voor-lokale-besturen>
- [http://binnenland.vlaanderen.be/interne-staats hervorming](http://binnenland.vlaanderen.be/interne-staats Hervorming)

I.6. Krachtlijnen voor een vooruitstrevend lokaal milieubeleid

Denk aan de toekomst, werk volgens plan

Sommige milieuproblemen zijn zo hardnekkig dat we ze niet van vandaag op morgen kunnen oplossen, zelfs niet van de ene legislatuur op de andere. Denk maar aan de klimaatverandering. Wetenschappers schuiven doelstellingen voor minder CO₂ naar voor die we tegen 2050 moeten halen.

Abstract? Een ver van mijn bed show? Nee hoor, gemeenten die de uitdaging aangaan om klimaatneutraal te worden, tonen aan dat een lange termijn doelstelling, zelfs voor 2050, als kapstok kan dienen voor een heel concreet gemeentelijk klimaatplan. Hierin plant men samenhangende en tastbare initiatieven: het isoleren van het eigen gebouwenpark, gratis bouwadvies aanbieden voor bouwers en verbouwers in de gemeente, ludieke acties om fietsgebruik te promoten en de auto thuis te laten voor korte afstanden,...

Het is perfect mogelijk om een abstracte lange termijn milieudoelstelling te combineren met concrete actie op het terrein. En dit geldt niet alleen voor een plan van aanpak van de klimaatverandering, maar even goed tegen de achteruitgang van de biodiversiteit, tegen de luchtvervuiling, voor een meer ordentelijke ruimtelijke ordening of voor waterzuivering. Deze problemen vragen om algemene, lange termijn doelstellingen en een planmatige stap-voor-stap aanpak om de problemen te keren.

De milieubeweging is er van overtuigd dat planmatig werken met oog op de lange termijn, absoluut noodzakelijk blijft om milieuproblemen te counteren. De afgelopen jaren was er vanuit gemeentebesturen vaak kritiek te horen op de overmatig 'planlasten' die door de hogere overheden worden opgedrongen. Voor zowat elk domein werd de gemeente verplicht een apart plan uit te werken, met veel administratieve overlast tot gevolg. Begrijpelijk, maar het probleem van planlast mag de gemeente er niet van weerhouden om planmatig te blijven werken. Het alternatief is een onsamenhangend beleid van losse flodders, of in het ergste geval vriendjespolitiek.

De oplossing voor de planlast zit vooral in een meer resultaatgericht beleid. Als men vertrekt vanuit een resultaatverbintenis die men moet halen tegen het einde van de legislatuur, stelt men een duidelijk politiek engagement met een lokaal duurzaam beleid voorop, met concrete mandaten en verantwoordelijkheden. Tevens bieden dergelijke resultaatdoelstellingen de mogelijkheid om te werken met eenvoudige, meetbare parameters voor het te behalen resultaat. Op die manier worden plannen heel wat eenvoudiger en minder complex, zonder dat we de milieudoelstellingen uit het oog verliezen.

Werk samen met verschillende diensten, bestuursniveau's en gemeenten

Vaak heeft de gemeentelijke milieudienst, net zoals andere diensten, zijn handen vol met de dagelijkse bezigheden van het lopende beleid: vergunningen afleveren, vragen van burgers beantwoorden, subsidieaanvragen beoordelen, betalingen uitvoeren... Veel tijd om een gemeentelijk plan uit te werken of nieuwe campagnes op poten te zetten blijft er niet over. Een duurzaamheidsambtenaar is hier een noodzaak. Een duurzaamheidsambtenaar die op lokaal niveau over de muurtjes van de verschillende diensten heen kijkt, kan de samenwerking tussen diensten ondersteunen en aandacht besteden aan het proces voor draagvlakvorming bij bevolking en verenigingsleven. Dat hoeven de diensten dan niet meer elk voor zich te doen.

Volgens het nieuwe gemeentedecreet werken de gemeentebesturen na de lokale verkiezingen van 2012 met strategische meerjarenplannen, verankerd in een lokale beleidscyclus. De gemeente moet lange termijn doelstellingen voor milieu- en natuur in deze strategische meerjarenplannen verwerken, zodat milieuresultaten ingebed zitten in het algemene beleid van de gemeente en maximaal meesporen met andere

doelstellingen van de gemeente. Daardoor hoeft men niet meer voor elk beleidsthema apart een eigen plan uit te werken. De gemeente kan doelstellingen uit milieu- en natuurplannen koppelen aan andere gemeentelijke doelstellingen.

Enkele voorbeelden: Voorziet men een lokale KMO-zone? Probeer er dan voor te zorgen dat het om een duurzame KMO-zone gaat, waarbij kansen voor natuur worden ingepland, waarbij men de bufferzones gebruikt om aan waterberging te doen, een fietspad voorziet om de zone bereikbaar te maken voor werknemers die met de fiets willen komen... Moet de gemeentelijke sporthal gerenoveerd worden? Zorg dan voor een e-novatie, waardoor het energiegebruik daalt en de klimaatimpact verkleint.

Een betere samenwerking tussen de gemeente en hogere bestuurniveaus kan veel voordelen opleveren. Veel milieudoelstellingen zijn vastgelegd op Europees niveau, denk maar de fijn stof normen in de lucht of de waterkwaliteit van onze waterlopen. Een goede doorwerking van Europese milieudoelstellingen naar het lokale niveau is van groot belang voor een effectief milieubeleid. Om bijvoorbeeld het Natura-2000 netwerk - een samenhangend Europees netwerk van natuurgebieden - te kunnen realiseren, moeten de lokale besturen de instandhoudingsdoelstellingen die de Vlaamse overheid vastlegt, overnemen in het gebiedsgericht beleid inzake ruimtelijke ordening en natuurontwikkeling. Ook de Europese doelstellingen inzake lucht- of waterkwaliteit kunnen we niet halen zonder de medewerking van gemeentebesturen.

Plannen voeren zichzelf niet uit

Planmatig werken, met een stappenplan naar een lange termijn doelstelling, is noodzakelijk voor een beter leefmilieu. Maar plannen voeren zichzelf niet uit. Gemeenten maakten in het verleden onder meer natuurontwikkelingsplannen (GNOP's), milieubeleidsplannen, ruimtelijke structuurplannen, rioleringsplannen... Heel wat van die plannen bevatten ambitieuze en toekomstgerichte doelstellingen, maar in de praktijk blijven nogal wat onderdelen dode letter. Om die plannen waar te maken op het terrein, moet de gemeente investeren: de gemeente heeft budgetten nodig in de begroting moet personeel inzetten, en moet acties en campagnes opzetten.

Uiteraard is het voorzien van voldoende budgetten en personeel niet evident in tijden van crisis, zoals nu. Hier is - opnieuw - een beter geïntegreerd beleid een deel van de oplossing. Het gemeentedecreet voorziet dat gemeentebesturen, samen met een geïntegreerde beleidscyclus, een meerjarenbegroting op gemeentelijk niveau opmaken. Het is van belang dat de gemeente van bij het begin van de legislatuur in deze meerjarenbegroting voldoende middelen voorziet.

Een gemeente kan zelf inkomsten genereren. Het decreet op de ruimtelijke ordening voorziet de mogelijkheid om een heffing in te voeren op niet gebruikte bouwgronden. Die opbrengsten kan men gebruiken om te investeren in een kernversterkend beleid. Een gemeente kan ook een heffing invoeren op niet-afgekoppelde verharde oppervlakten. Die opbrengsten investeert men in groendaken of andere maatregelen om regenwater langer vast te houden.

De wortel en de stok

Uit tal van enquêtes blijkt dat de doorsnee Vlaming best wel milieubewust is. Toch heeft die af en toe een duwtje in de rug nodig. Om ervoor te zorgen dat burgers hun gedrag ook effectief aanpassen, is een stimulerend en ondersteunend beleid een noodzaak. De gemeente kan bijvoorbeeld via een provinciaal steunpunt duurzaam bouwen bouwadvies aanbieden aan inwoners die bouw- of verbouwplannen hebben. Enkel en alleen al door het verstrekken van de juiste informatie kiezen de inwoners sneller voor energiezuinige ingrepen, want dat zorgt voor minder kosten voor verwarming en elektriciteit. Door een premie te voorzien voor de aanleg van een groendak of landbouwers financieel te ondersteunen om kleine landschapselementen zoals haagkanten en poelen aan te leggen,

zullen ze ook sneller geneigd zijn dat te doen. En daar heeft uiteindelijk heel de gemeente voordeel bij.

Stimuleren en ondersteunen is echter niet genoeg, een gemeentebestuur moet ook sturen. Een gemeente beschikt over heel wat wettelijke instrumenten en bevoegdheden die bindend zijn voor elke burger. Het gaat dan om instrumenten zoals ruimtelijke uitvoeringsplannen, milieuvergunningen, bouw- en verkavelingsvergunningen, stedenbouwkundige verordeningen of politiereglementen. Met deze wettelijke instrumenten kan de gemeente met relatief weinig middelen toch een mooi resultaat bereiken.

Helaas is niet elke burger even plichtsbewust. Soms is het nodig om wetgeving af te dwingen. Als een gemeente niet optreedt tegen het illegaal kappen van bomen, het verbranden van afval in de tuin, het zonder vergunning ophogen van gronden, het inpalmen van buurtwegen,... zal men het beleid niet meer serieus nemen. Het is dus kwestie om die wettelijke bepalingen te doen naleven. Dat vraagt om het uitbouwen van een volwaardige handhavingdienst en het voorzien van een laagdrempelig klachtenmeldpunt voor eerste lijns-ondersteuning.

Een daadkrachtig gemeentelijk milieubeleid vraagt om een wortel en een stok. Om bijvoorbeeld het stelsel van trage wegen in een gemeente te herwaarderen, en op die manier het fietsen en stappen te stimuleren, moet de gemeente niet alleen subsidies voorzien voor de openstelling en het onderhoud van buurtwegen, maar moet ze de buurtwegen ook juridisch verankeren in gemeentelijke ruimtelijke plannen en bestraffend optreden tegen de onterechte inpalming of het afsluiten ervan.

Durf keuzes maken: of in plaats van én-én

Een doortastend beleid kan niet voor iedereen goed doen. Een beleid dat gericht is op verandering vraagt keuzes. Dat blijkt ook uit enkele algemeen aanvaarde toetsstenen, zoals het STOP-principe voor de mobiliteit of de Ladder van Lansink in het afvalbeleid. Volgens het STOP-principe moet de aandacht eerst uitgaan naar stappers, dan naar trappers, vervolgens naar het openbaar vervoer en tot slot naar het privaat autoverkeer. In het afvalbeleid stelt de Ladder van Lansink dat het beleid zich prioritair moet richten op afvalpreventie, dan hergebruik, vervolgens recyclage, verbranding en pas in laatste instantie op storten.

Een duidelijk milieubeleid vraagt keuzes, anders dreigt de gemeente te verzanden in een mossel noch vis beleid. Als men voor de heraanleg van een gemeentelijke weg tegelijk investeert in fietsstroken, verkeerslichtbeïnvloeding voor bussen en extra parkeerplaatsen voor auto's, zal niemand zich echt aangesproken voelen. Als gemeentelijke huisvuilzakken te goedkoop zijn, zal afvalpreventie en recyclage er niet makkelijker op worden.

Innovatief beleid uitproberen

Milieuproblemen vragen om vernieuwende, innovatieve oplossingen. Om het energieprobleem aan te pakken, kan men nadenken over vernieuwende ingrepen zoals warmtenetten (waarbij restwarmte van een bedrijf gebruikt wordt als warmtebron voor aangrenzende woningen), vergistinginstallaties voor GFT die gebruikt worden om een dorpskern van duurzame warmte te voorzien (naar het voorbeeld van de Duitse energiedorpen), energievoorziening op wijkniveau met geothermische warmte,...

Het is eigen aan dit soort van vernieuwende maatregelen dat ze niet van een leien dakje lopen. Er duiken vaak onvoorziene problemen en onverwachte tegenkanten op, het is een oefening van vallen en opstaan. Om op milieuvlak vooruitgang te boeken, blijft het nochtans belangrijk dat een gemeente volledig nieuwe maatregelen uitprobeert. Veelal kan de gemeente vanuit hogere overheden financiële ondersteuning bekomen voor dergelijk innovatief beleid. Maak er gebruik van!

Inspraak en participatie

Het gemeentelijk milieubeleid heeft meer kans op slagen als het gedragen wordt door de bevolking. Een vroegtijdige participatie van de burger en het verenigingsleven zorgt ervoor dat burgers en verenigingen zelf met voorstellen en oplossingen komen, dat men praat over de gemeentelijke voorstellen en samen zoekt naar de beste oplossing voor een milieuprobleem.

Het beleid kan die vroegtijdige participatie structureel inbouwen, bijvoorbeeld door bij stedenbouwkundige projecten vooraf de bevolking te betrekken of een burgerjury op te richten. Een gemeente kan samen met haar inwoners op zoek gaan naar de beste inplantingsplaats voor windmolens in de gemeente, vervolgens een aanbesteding uitschrijven voor die gronden, en de burgers financieel mee laten participeren in de uitbating van de windmolens. Voor bebossingsprojecten of het herwaarderen van trage wegen in de gemeente, kan men samenwerken met jeugdverenigingen of scouts.

Het gemeentedecreet bevat een aantal nieuwe mogelijkheden om een participatief beleid te ondersteunen: het wijkbudget geeft buurtverenigingen geld om zelf initiatief te nemen om de buurt aangenamer en leefbaarder te maken, het vragenuurtje op de gemeenteraad geeft burgers de kans om vragen of voorstellen voor het gemeentelijk beleid op de agenda te zetten... Maak als gemeentebestuur gebruik van die mogelijkheden en promoot ze actief bij de bevolking.

Inspraak is tot slot niet hetzelfde als slaafs volgen wat een burger vraagt. Anders zouden de hardste roepers altijd gelijk hebben. Om tot een gedragen beleid te komen is het belangrijk dat de gemeente duidelijk motiveert waarom ze al dan niet met een voorstel akkoord gaat, of waarom ze een bezwaar niet volgt. Er kunnen heel wat technische, juridische of financiële redenen zijn waarom een gemeente niet kan ingaan op een voorstel vanuit de bevolking. Burgers begrijpen dat best, maar willen een antwoord op hun vragen. Dat vraagt een cultuur van motiveren en argumenteren. Alleen zo wordt de burger serieus genomen.